

УДК 37.016:81'243

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/19.168144>**Людмила ЯСНОГУРСЬКА,**старший викладач кафедри іноземних мов
Рівненського державного гуманітарного університету
(Рівне, Україна) ludmillka21@ukr.net**ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ДОБУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

Розглядаються теоретичні питання навчання іноземних мов у добу глобалізації та «народження» глобальної мови. Нині зростає потреба людей різних країн і національностей у міжкультурній комунікації. Водночас виникають суперечності між процесом спрощення англійської мови та її культури, а також між процесом проникнення англійської у мови інших народів, змішування культур і збереження національної ідентичності. Викладання іноземних мов у середніх і вищих навчальних закладах не може залишатися традиційним – відбувається трансформація системи освіти в цілому, в тому числі і мовної. На сучасному етапі розвитку суспільства процес міжкультурної комунікації набуває нових форм: широко використовуються різні електронні засоби комунікації – електронна пошта, скайп, голосовий та відеозв'язок, соціальні сервіси та багато іншого. Викладання іноземних мов за умов глобалізації має свої особливості і проблеми: насамперед, це зміна змісту навчання іноземної мови, методів і засобів її опанування відповідно до вимог сучасного суспільства.

Ключові слова: іноземні мови, глобалізація, глобальна мова, міжкультурна комунікація, зміст навчання, інформаційні технології.

Liudmyla YASNOHURSKA,Senior Lecturer of the Department of Foreign Languages
of Rivne State University of the Humanities
(Rivne, Ukraine) ludmillka21@ukr.net**TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN THE FRAMES OF GLOBALISATION**

The article considers theoretical issues of teaching foreign languages in the era of globalization and the “birth” of a global language. At this time people from different countries and nationalities are required for intercultural communication. In this regard, there are contradictions between the developing process of simplification of the English language and its culture, as well as between the process of penetration of English in the languages of other people, the mixing of cultures and the preservation of the identity of national languages and cultures. The teaching of foreign languages in secondary and higher educational institutions cannot remain traditional; we are witnessing a transformation of the whole education system, including language education. At the present stage of development of society, the process of intercultural communication takes on new forms: it is widely used by a variety of electronic means of communication – e-mail, Skype, voice and video communication, social services and more. The teaching of foreign languages in the era of globalization has its own characteristics and problems: first of all, the changes of the content of foreign language teaching, methods and means of education according to the requirements of the modern society. Based on the approach of I. L. Bim in the definition of learning content, the author examines the content of foreign language teaching in modern information-educational environment and the text as the basic unit of learning content in the new conditions of the Internet space. To achieve the goal of foreign language education and learners' preparation for real intercultural communication the foreign language teachers must take into account the peculiar properties of intercultural communication and be proficient in modern communication and educational technologies. Teaching of foreign languages is directly related to the innovative processes taking place in the world, in society. Modern communication technologies are developed to provide the main mission, namely, to optimize interaction and mutual understanding in human society. Today a new approach to learning foreign languages is needed. The professional competence of teachers of schools and teachers of higher educational institutions and their skills influence the formation of the foreign language communicative competence of the younger generation, the upbringing of morality, respect for another culture, successful communication and mutual understanding between peoples.

Key words: foreign languages, globalization, global language, intercultural communication, the content of teaching, information technology.

Постановка проблеми. Володіння іноземною мовою є найважливішою умовою спілкування людей різних національностей. У сучасному інформаційному світі посилюється інтерес людей до вивчення іноземних мов. Завдяки науково-технічному прогресу і тим змінам, що відбуваються у суспільстві, вдосконалюється також система освіти. Отже, процес навчання іноземних мов у середній загальноосвітній школі та у вищих навчальних закладах повинен відповідати вимогам часу. Світ

стає іншим, процес глобалізації, тобто всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації, охоплює всі сфери життя суспільства.

Аналіз досліджень. У науковій літературі відомі праці, присвячені проблемам глобалізації та актуальному аспекту викладання іноземних мов: І. Л. Бім, О. А. Леонтович, А. П. Садохін, Є. Ю. Горшунова та ін.

Мета статті полягає у тому, щоб переконати, що разом із зануренням суспільств у процес гло-

близької, виникають труднощі для викладачів іноземних мов, яким необхідно вирішувати проблеми збереження мови і культури, власне глобальної мови і картини світу іншої іноземної мови. Основними умовами ефективної взаємодії представників різних культур є взаєморозуміння, взаємоповага один до одного і терпиме ставлення до різних культур.

Виклад основного матеріалу. Відбуваються зближення та злиття мов і культур різних країн, народжується глобальна мова. Культурно-мовне розмаїття налічує багато тисячоліть, з'являлися мови міжетнічного спілкування. Для спілкування багатьох далекосхідних народів використовувалася аккадська мова, потім мовою світового спілкування стає давньогрецька, далі – латинська, з XVII і до середини XX століття – французька. У другій половині XX століття визначальне становище у міжнародному та міжкультурному спілкуванні посідає англійська мова, вплив якої у наш час стає глобальним (Садохин А. П., 2004: 161). Прийнято вважати, що на роль глобальної мови сьогодні претендує американський варіант англійської мови. Кожна нація вносить свої зміни у традиційну англійську мову, враховуючи вимову, словотвір, функціональність і частотність вживання лексики, а також культурні особливості.

Глобальна мова є провідником у культуру англомовних народів і засобом взаєморозуміння людей. Однак статус глобальної мови передбачає негативні наслідки як для самої англійської мови, так і для мов інших народів. З'являються так звані варіанти англійської мови (Spanglish, Frenglish, Denglish і ін.), які, у свою чергу, впливають на формування більш спрощеного варіанту англійської мови (World English), зрозумілої різним народам – не носіям англійської мови. Поступово втрачаються багатство, краса англійської мови і, відповідно, культура носіїв англійської мови.

Вивчення іноземних мов тісно пов'язане з вивченням культур носіїв різних мов. Носії англійської чітко розмежовують британську та американську культури. Однак для більшості іноземців не принципово, який варіант мови використовується у комунікації, аби досягалося розуміння. Для них (citizens of the world) культурні відмінності також не мають значення. У зв'язку з цим у міжкультурній комунікації відбуваються комунікативні непорозуміння.

На думку Є. М. Верещагіна, «дві національні культури ніколи не тотожні, це пояснюється тим, що кожна складається з національних та інтернаціональних елементів» (Верещагин Е. М., 1990: 28).

У міжкультурній комунікації важливі рівень міжкультурного спілкування і глибина розуміння (basic English і глибоке проникнення у національну культуру). Згідно з «теорією мозаїки», або «миски салату», або «теорії салатниці» (salad bowl theory = ethnic stew theory = tossed salad theory), у багатонаціональному суспільстві окремі культури не зникають, тобто не трансформуються в єдину культуру, а зберігають свою індивідуальність, і при цьому панує загальний національний колорит» (Горшуніна Е. Ю., 2016: 11).

На сучасному етапі розвитку суспільства процес міжкультурної комунікації набуває нових форм. Еволюція електронних засобів комунікації призвела до розвитку «комп'ютерно-опосередкованої форми спілкування, кардинально змінила характер дискурсу» (Каракозов С. Д., 2016: 15). Все частіше висловлюється думка про глобальне селище: «Обплутаний електронними мережами світ перетворюється у «глобальне селище», де не діють простір і час, а життя кожного індивіда пролітає зі швидкістю світла» (Каракозов С. Д., 2016: 15).

У процесі взаємодії учасників міжкультурної комунікації широко використовуються різні електронні засоби комунікації: електронна пошта, скайп, голосовий та відеозв'язок, соціальні сервіси Фейсбук, Твіттер, а також платформи для створення власних блогів і багато іншого.

Таким чином, викладання іноземних мов у добу глобалізації має свої особливості і проблеми. Одна з них – вибір змісту навчання, тобто визначення обсягу навчального матеріалу, достатнього для спілкування, іншими словами – «чому навчати»: який саме варіант англійської мови і яку культуру варто опановувати? Чи не йде тут мова про тенденції спрощення навчального матеріалу у змісті підручників? Ще однією проблемою викладання іноземних мов в епоху глобалізації стає вибір методів і прийомів: як навчати і за допомогою яких засобів.

Інновації у викладанні іноземних мов в епоху глобалізації пов'язані зі зміною змісту навчання іноземних мов, зміною педагогічних технологій, методів і засобів навчання. На думку О. Ю. Уварова, традиційна освіта трансформується і набуває нових форм: «Можна припустити, що заступенем наростання революційних змін у сфері телекомунікації та «хмарних» технологій ми під час трансформації традиційної освіти будемо просуватися до «утворення у хмарі» різних рівнів: школа / університет, освітній кластер міста, регіону, країни та світу» (Уваров А. Ю., 2016: 54).

«Зміст освіти, на думку І. Л. Бім, – це все те, що необхідно опанувати / привласнити людині

у процесі освіти» (Бим І. Л., 2014: 67). Однак у кожному історичному епоху це поняття наповнювалося своїм специфічним змістом.

Формування іншомовної комунікативної компетенції та її складових (мовної, мовленнєвої, соціокультурної, компенсаторної, навчально-пізнавальної) є метою навчання іноземної мови у будь-якій формі навчання. Для досягнення цієї мети необхідно створити інформаційно-освітнє середовище, сприятливе для засвоєння одиниць мови, основних видів мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, читання і письма), для опанування країнознавчими і загальнокультурними знаннями, для формування умінь здійснювати спілкування за умов обмеженого обсягу мовних засобів, а також для оволодіння загальнонавчальними і спеціальними вміннями. Розглядаючи текст (інформацію) як основний об'єкт змісту навчання іноземних мов та використовуючи можливість світової електронної павутини, ми маємо доступ до актуальної, автентичної інформації в Інтернет-ресурсах, що стимулює учнів вивчати іноземні мови. Інформація про останні події у світі (спортивні, культурні, політичні та ін.), тексти носіїв мови (промови політичних діячів на конференціях, семінарах, інформація провідних телепередач, фільми, відеоролики та ін.) розширюють зміст підручника, що викликає інтерес до іншої мови та іншої культури.

Найбагатші інформаційні ресурси Інтернету за умов коректного і правильного їх використання позитивно впливають на процес засвоєння знань. Вивчення іноземної мови та іншомовної культури у зіставленні з рідною мовою та культурою є однією з характеристик сучасної мовної освіти. Отже, викладачам іноземних мов необхідно створювати ситуації для мережевої взаємодії учнів з носіями мови. Реальні і віртуальні подорожі сприяють глибшому вивченню іноземних мов, іншомовної культури і пізнання своєї власної культури. Віртуальний простір надає сьогодні великий вибір мережевих освітніх спільнот для студентів і школярів, зокрема європейська шкільна мережа www.eun.org.

Інформація сайтів столиць світу, міжнародних організацій, віртуальних музеїв, електронних бібліотек, електронних газет і журналів і т. д. (електронна газета "The Times" <http://www.thetimes.co.uk/tto/news/>, сайт Британських рад <http://www.britishcouncil.org/> і ін.) доступна кожному учаснику навчального процесу і сприяє формуванню у студентів соціокультурної компетенції.

Відповідаючи сьогодні на питання вибору методів і прийомів викладання іноземної мови, не

можна ігнорувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології і можливості Веб 2.0 (скайп, відеоконференції, чати, форуми, електронні бібліотеки, віртуальні музеї, віртуальні світи і ін.). За умови методично обґрунтованої організації діяльності учнів вони дозволяють збільшити обсяг мовних дій і щільність спілкування іноземною мовою.

Активізувати динаміку застосування іноземної мовної практики можна також шляхом мобільного навчання, що розвивається нині у вигляді концепції BYOD (Bring Your Own Device) і технологій «just in time».

Сьогодні вже стало звичним спілкування людей за допомогою цифрових пристроїв різних видів (мобільні телефони, смартфони, айфони, планшетні комп'ютери та ін.). В освіті традиційні засоби навчання використовуються у поєднанні з цифровими інструментами як доповнення. Однак вони наділені великим потенціалом для досягнення освітніх результатів, необхідно лише правильно оцінити їхні можливості, сформулювати навчальні цілі та відповідно організувати навчальну діяльність.

Викладання іноземних мов у добу глобалізації має свої особливості та труднощі. Підготовка до реального міжкультурного спілкування визначає головну мету навчального процесу, досягти якої можливо засобами дисципліни «Іноземна мова». У статті «Вивчення іноземних мов в епоху глобалізації та діалогу культур» М. Н. Ветчинова стверджує, що сьогодні підходить до викладання іноземної мови організовуються навколо його культурологічної складової, а основною освітньою парадигмою стає ідея вивчення культури народу через вивчення мови (Ветчинова М. Н., 2016: 2).

На думку С. Г. Тер-Мінасової, урок іноземної мови – це перехрестя культур, це факт подачі іншомовної культури, це практика міжкультурної комунікації, тому що кожне іноземне слово відображає іноземний світ та іноземну культуру (Тер-Мінасова С. Г., 2000: 254). Одна з складових мети навчання іноземних мов – соціокультурна компетенція, набуття якої безпосередньо пов'язане із формуванням мовної та мовленнєвої компетенцій. Вивчаючи мову, ми вивчаємо культуру носіїв мови.

Поява єдиної глобальної мови, як стверджує С. Г. Тер-Мінасова, приваблює можливість вирішити багато проблем міжнародного спілкування, скоротити величезні фінансові витрати міжнародних організацій на перекладачів, сприяє швидкому обміну інформацією, а відтак впливає на динаміку науково-технічного прогресу, торгівлі,

бізнесу і т.д. (Тер-Минасова С. Г., 2012: 14). Однак «перспектива глобального об'єднання людства, взаємодія і взаємозалежність всіх людей і всіх країн, які живуть мирно і дружно в одному глобальному селищі, викликала протилежну реакцію, а саме змусила всі народи згадати про свої мови і культури, національні традиції, смаки, цінності, що і призвело до усвідомлення важливості збереження національної ідентичності» (Тер-Минасова С. Г., 2012: 14).

Викладання іноземних мов безпосередньо пов'язане з інноваційними процесами, що від-

буваються у світі, у суспільстві. Розробляються сучасні комунікативні технології, головна місія яких – оптимізувати взаємодію та порозуміння у суспільстві.

Висновки. Сьогодні необхідний новий підхід до навчання іноземних мов. Від професійної компетентності вчителів шкіл і викладачів вишів, їх майстерності залежить формування іншомовної комунікативної компетенції нового покоління, виховання моральності, шанобливого ставлення до іншої культури, успішне спілкування і порозуміння між народами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бим И. Л., Садова Л. В. Культурное пространство и новое содержание образования: размышления о взаимодействии факторов и механизмов. М.: ЦСОТ, 2014. 140 с.
2. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. 4-е изд., перераб. и доп. М.: Рус. язык, 1990. – 246 с. (Библиотека преподавателя русского языка как иностранного).
3. Ветчинова М. Н. Изучение иностранных языков в эпоху глобализации и диалога культур. Теория языка и межкультурной коммуникации: электрон. науч. журнал. URL: <http://tl-ic.kursksu.ru/>.
4. Горшунова Е. Ю., Горшунов Ю. В. Межкультурная коммуникация и этнические стереотипы и ярлыки англоговорящего сообщества: учеб. пособие. М.: Проспект, 2016. 112 с.
5. Каракозов С. Д., Уваров А. Ю. Успешная информатизация = трансформация учебного процесса в цифровой образовательной среде. Проблемы современного образования: интернет-журнал. 2016. № 2. URL: <http://www.pmedu.ru>.
6. Садохин А. П. Теория и практика межкультурной коммуникации. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. 271 с.
7. Тер-Минасова С. Г. Национальные литературы в диалоге культур в эпоху глобализации. Аспекты национальной идентичности. URL: <http://regionalstudies.ru/journal/homejournal/rubric/2012-11-02-22-15-01/163--l-r-.pdf>
8. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация. М.: СЛОВО/SLOVO, 2000. 262 с.

REFERENCES

1. Bim Y. L., Sadomova L. V. Kul'turnoe prostranstvo y novoe sodержanye obrazovanyya: razmyshlenyya o vzaymodejstvyu faktorov y mehanyzmov. Cultural space and new learning content: Thinking of factors and mechanisms interaction. M.: CSOT, 2014. 40 p. [in Russian]
2. Vereshchahyn E. M., Kostomarov V. G. Yazyk y kul'tura: Lyngvostranovedenye v prepodavany russkogo yazyka kak ynostrannogo. 4 yzd., pererab. y dop. Language and culture: Linguoculturology in teaching Russian as a foreign language. 4th ed. M.: Rus. yazyk, 1990. – 246 p. [in Russian]. (Byblyoteka prepodavatelya russkogo yazyka kak ynostrannogo).
3. Vetchynova M. N. Yzuchenye ynostrannyh yazykov v epohu globalyzacyu y dyaloga kul'tur. Teoryya yazyka y mezhkul'turnoy kommynykacyu: elektron. nauch. zhurnal. Learning foreign languages in the era of globalization and culture dialogue / Language theory in intercultural communication: electronic scientific journal. URL: <http://tl-ic.kursksu.ru/>. [in Russian]
4. Gorshunova E. Yu., Gorshunov Yu. V. Mezhkul'turnaja kommynykacya y etnycheskye stereotypy y yarlyky anglogovoryashchego soobshchestva: ucheb. posobyе. Intercultural communication and ethnic stereotypes and labels of the English-speaking community: tutorial. M.: Prospekt, 2016. 112 p. [in Russian]
5. Karakozov S. D., Uvarov A. Yu. Uspeshnaya ynformatyzacyya = transformacyya uchebnogo processa v cyfrovoy obrazovatel'noy srede [Elektronnyy resurs] / Problemy sovremennogo obrazovanyya: internet-zhurnal. 2016. № 2. Successful information=transformation of the learning process within digital education environment / The problems of modern education: internet-journal. – 2016. no. 2. URL: <http://www.pmedu.ru>. [in Russian]
6. Sadohyn A. P. Teoryya y praktyka mezhkul'turnoy kommynykacyu. Theory and practice of intercultural communication. M.: YuNYTY-DANA, 2004. 271 p. [in Russian]
7. Ter-Mynasova S. G. Nacyonal'nyye lyteratury v dyaloge kul'tur v epohu globalyzacyu. Aspekty nacyonal'noy ydentychnosti [Elektronnyy resurs]. National literatures in culture dialogue in the era of globalisation. Aspects of national identity URL: <http://regionalstudies.ru/journal/homejournal/rubric/2012-11-02-22-15-01/163--l-r-.pdf>. [in Russian]
8. Ter-Mynasova S. G. Yazyk y mezhkul'turnaya kommynykacyya. Language and intercultural communication. M.: SLOVO/SLOVO, 2000. 262 p. [in Russian]

Статтю подано до редакції 04.05.2018 р.